

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 27 ΜΑΪΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1

Επειδή βλέπουμε ότι κάθε πόλη είναι ένα είδος κοινωνικής συμβίωσης και ότι κάθε κοινότητα έχει συσταθεί για την επίτευξη κάποιου αγαθού (γιατί όλοι κάνουν τα πάντα χάριν αυτού που νομίζουν ότι είναι αγαθό), είναι φανερό ότι όλες οι κοινότητες στοχεύουν σε κάποιο αγαθό, και μάλιστα στο ανώτερο απ' όλα τα αγαθά στοχεύει η ανώτερη απ' όλες και η οποία εμπεριέχει όλες τις άλλες. Αυτή λοιπόν είναι η λεγόμενη «πόλη» και η κοινωνία η πολιτική.

Επειδή, λοιπόν, η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, όπως ακριβώς όλα εκείνα τα πράγματα που το κάθε ένα τους είναι ένα «όλον» αποτελούμενο όμως από πολλά επιμέρους πράγματα, είναι φανερό ότι πρέπει προηγουμένως να ψάξουμε να βρούμε τί είναι ο πολίτης· αφού η πόλη δεν είναι παρά ένα πλήθος πολιτών. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί ποιος πρέπει να ονομάζεται πολίτης και τι είναι πολίτης. Για το περιεχόμενο, πράγματι, της λέξης «πολίτης» διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες· δεν υπάρχει δηλαδή ομοφωνία για το περιεχόμενο της λέξης «πολίτης»· γιατί κάποιος που είναι πολίτης στην δημοκρατία, στην ολιγαρχία συχνά δεν είναι πολίτης.

B1.

Ο Αριστοτέλης συνήθιζε να αρχίζει την έκθεσή του με μια γενική πρόταση και να προχωράει ύστερα στην εξέταση των επιμέρους περιπτώσεων. Κατά βάθος πίστευε ότι είναι κατά φύσιν να αναφερόμαστε πρώτα στα κοινά, στα γενικά θέματα και ύστερα να περνάμε στα ειδικά, στα επιμέρους ζητήματα (σχόλιο σελ. 182 σχολ. βιβλίου). Ο Αριστοτέλης με τη χρήση παραγωγικού συλλογισμού καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η πόλη είναι ανώτερη μορφή κοινωνίας που αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά.

Ο συλλογισμός του έχει την ακόλουθη δομή:

A Προκειμένη: Κάθε μορφή κοινωνικής συνύπαρξης αποβλέπει σε ένα αγαθό ("πάσαν κοινωνίαν αγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν")

B Προκειμένη: Η πόλη - κράτος είναι ανώτερη μορφή κοινωνικής συνύπαρξης γιατί εμπεριέχει όλες τις άλλες μορφές κοινωνίας ("πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας")

Συμπέρασμα: Η πόλη - κράτος αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά (" καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ")

B2.

Κατά τον Αριστοτέλη η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων ("τῶν συγκεκριμένων"), είναι δηλαδή ένα όλον ("τι τῶν ὄλων") που αποτελείται από μέρη ("ἐκ πολλῶν μορίων"), τους πολίτες.

Επομένως, για να κατανοήσουμε το όλον, δηλαδή την πόλη, πρέπει πρώτα να κατανοήσουμε το μέρος, δηλαδή τον πολίτη και τα χαρακτηριστικά του ("τίνα χρῆ καλεῖν πολίτην καὶ τίς ὁ πολίτης"), αφού ο ρόλος του στην πολιτική τάξη είναι καθοριστικός. Επιπλέον ο φιλόσοφος επιδιώκει να προσδιορίσει την έννοια του πολίτη,

επειδή για το περιεχόμενο του όρου στην εποχή του διατυπώνονται πολλές απόψεις. ("αί γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην.")

Στη συνέχεια ο Αριστοτέλης αναφέρει ότι το περιεχόμενο της έννοιας πολίτης ρυθμίζεται ανάλογα με το πολίτευμα, αφού διαφορετικά νοείται ο πολίτης σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα και διαφορετικά σε ένα ολιγαρχικό. ("ἔστι γὰρ τις ὃς ἐν δημοκρατία πολίτης ὢν ἐν ὀλιγαρχία πολλάκις οὐκ ἔστι πολίτης") Συγκεκριμένα σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα ο πολίτης είναι ενεργό μέλος της πολιτικής ζωής, έχει δικαιώματα και συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων. Αντίθετα, σε ένα ολιγαρχικό πολίτευμα η εξουσία είναι στα χέρια των λίγων, των πλούσιων και ισχυρών, και στον πολίτη δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής στα αξιώματα μόνο αν του το επιτρέπει η καταγωγή, το επάγγελμα, το εισόδημά του κλπ.

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι η σχέση πόλης - πολίτη ως προς το περιεχόμενο της κινείται αμφίδρομα. Η πόλη είναι μια ενιαία σύνθετη οντότητα, το σύνολο των πολιτών που την απαρτίζουν. Η σχέση, λοιπόν, πόλης - πολίτη ορίζεται και καθορίζεται από τη σχέση του όλου προς το μέρος και είναι σχέση αμοιβαίας εξάρτησης. Όμως για την εξαγωγή του ορισμού της πόλης και του πολίτη η πορεία που πρέπει να ακολουθηθεί δεν είναι αμφίδρομη. Κι αυτό γιατί για να εξετάσουμε την έννοια της πόλης χρειάζεται να διερευνήσουμε την έννοια του πολίτη, για να εξετάσουμε όμως την έννοια του πολίτη δε χρειάζεται να διερευνήσουμε την έννοια της πόλης αλλά του πολιτεύματος. Τέλος η πόλη είναι το σύνολο των πολιτών που μπορούν να συμμετέχουν στην πολιτική και τη δικαστική εξουσία, είναι αρκετοί στον αριθμό και ικανοί στην αξιοσύνη, ώστε να εξασφαλίζουν αυτάρκεια στην πόλη.

B3.

Ο Αριστοτέλης ορίζει την πόλη ως την τελειότερη μορφή κοινωνίας γιατί εμπεριέχει όλες τις άλλες μορφές κοινωνίας και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά. ("πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας", "καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων"). Επίσης, καταθέτει ότι η πόλη είναι το σύνολο των πολιτών που μπορούν να συμμετέχουν στην πολιτική και τη δικαστική εξουσία, είναι αρκετοί στον αριθμό και ικανοί στην αξιοσύνη, ώστε να εξασφαλίζουν αυτάρκεια στην πόλη. (Σχόλιο σχολικού βιβλίου σελ. 197: "ικανόν": "... ταύτην")

Στο μεταφρασμένο απόσπασμα η πόλη είναι τέλεια γιατί είναι αυτάρκης και η αυτάρκειά της συνδέεται με το εὖ ζῆν των πολιτών.

Σχόλια σχολικού βιβλίου σελ. 184 - 185: «πόλη», «τέλεια», «αυτάρκεια».

Σχετικά με την ύπαρξη της πόλεως εκ φύσεως ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί τους εξής συλλογισμούς:

A) Οι πρώτες κοινωνικές οντότητες υπάρχουν εκ φύσεως

Η πόλη είναι εξέλιξή τους

Συμπέρασμα: Η πόλη υπάρχει εκ φύσεως

B) Η φύση ενός πράγματος είναι η ολοκλήρωσή του

Η πόλη είναι ολοκλήρωση των πρώτων κοινωνικών οντοτήτων

Συμπέρασμα: Η πόλη υπάρχει εκ φύσεως

B4.

Σελ. σχολικού βιβλίου 179 «... η αρχαία ελληνική λέξη πόλις ... έξω από την πόλιν.»

B5. ενόραση : ὁρῶμεν

σύσταση : συνεστηκυῖαν

κατάσχεση : περιέχουσα

σύγκλητος	: καλουμένη
κειμήλιο	: συγκειμένων
σκόπιμος	: σκεπτόν
άρχοντας	: αρχής
άφαντος	: φανερόν
ρητό	: λέγομεν
άφιξη	: ικανόν

Αδίδακτο κείμενο

Γ1. Καταγγέλλεται, λοιπόν, και από κάποιους μετόικους και υπηρέτες τίποτε σχετικά με τις σήλες του Ερμή, αλλά ότι παλιότερα είχαν γίνει κάποιοι ακρωτηριασμοί άλλων αγαλμάτων από νεαρούς μεθυσμένους που διασκέδαζαν, και συγχρόνως ότι τελούνται μυστήρια σε σπίτια για χλευασμό. Γι αυτά κατηγορούσαν και τον Αλκιβιάδη. Και αυτές τις κατηγορίες υιοθετώντας όσοι προπάντων εχθρεύονταν τον Αλκιβιάδη επειδή ήταν εμπόδιο σε αυτούς να πάρουν γερά στα χέρια τους την ηγεσία της δημοκρατικής παράταξης και πιστεύοντας ότι, αν τον έδιωχναν, θα γίνονταν πρώτοι, μεγαλοποιούσαν (τις κατηγορίες) και φώναζαν ότι και τα μυστήρια και ο ακρωτηριασμός των στηλών του Ερμή γίνονταν με σκοπό την κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος και δεν υπήρχε τίποτε από αυτά που να μην έγινε με τη σύμπραξη εκείνου, επικαλούμενοι ως αποδείξεις την υπόλοιπη όχι δημοκρατική παραβατική του συμπεριφορά στις συνήθειες του.

Γ2. τινων	: τινά
ὑβρει	: ὑβριν
ὄντι	: οὔσιν
μάλιστα	: μάλα
ἐπητιῶντο	: ἐπαιτιῶ
ὑπολαμβάνοντες	: ὑποληφθεῖσι
νομίσαντες	: νομιοῖεν
ἐβῶν	: βοῶν
εἶη	: ἔσται
ἐπράχθη	: πεπράχθω

Γ3. α. οὐδέν: Υποκείμενο στο ρ. *μηνύεται*
ὑπὸ νεωτέρων: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στη *μτχ. γεγεννημένοι*
τὰ μυστήρια: Υποκείμενο στο ρ. *ποιεῖται*
τὸν Αλκιβιάδην: Αντικείμενο στο ρ. *ἐπητιῶντο*
μάλιστα: επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο *ἀχθόμενοι*
δημοτικήν: επιθετικός ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός στο *παρανομίαν*

Γ3.β. ὡς ἐπὶ δήμου καταλύσει τὰ τε μυστικὰ καὶ ἡ τῶν Ἑρμῶν περικοπή γένοιτο: Δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση. Εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο "ὡς", γιατί δηλώνει υποκειμενική κρίση. Εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου (γένοιτο), διότι εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (ἐβῶν).
Λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα εξάρτησης (ἐβῶν)